

Postbus 85980, 2508 CR Den Haag

Aan de waterschapsbesturen

Ons kenmerk UIT19.0028
Datum 7-2-2019
Onderwerp Kanttekeningen muskusrattenveldproef en aanbevelingen
Behandeld door FS

Geachte bestuursleden,

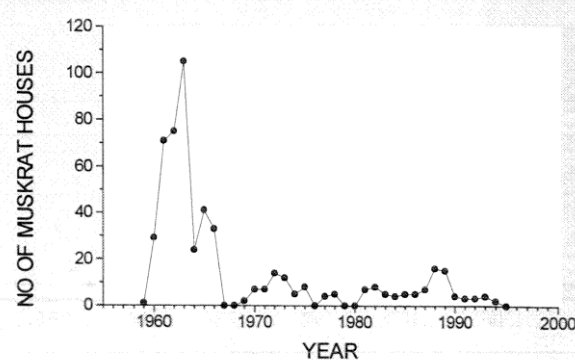
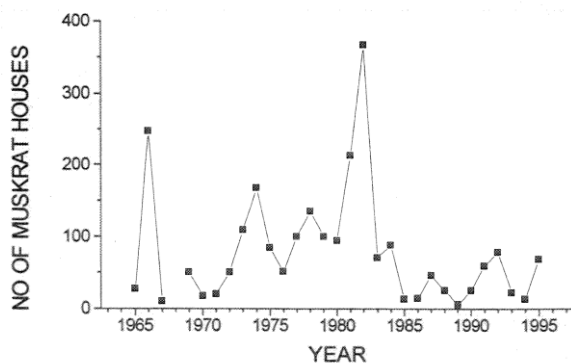
Eind mei 2018 is de 3-jarige veldproef muskusrattenbestrijding afgerond. De proef diende om te onderzoeken of bestrijding effectief is en in welke mate preventieve maatregelen kunnen bijdragen aan het voorkomen van schade.

Naast veldonderzoek hebben de onderzoekers de vrijheid genomen allerlei andere aspecten mee te nemen in het onderzoek, zoals het analyseren van historische vangstgegevens. Op basis hiervan adviseren zij de waterschappen om de bestrijding jaarrond voort te zetten en denken zij dat het mogelijk is om in te zetten op een complete verwijdering van muskusratten¹. Van u, als waterschapbestuurder, wordt nu verwacht dat u besluiten neemt over de inzet van de bestrijding op basis van deze onderzoeken.

Wij, Bont voor Dieren, Fauna4Life en de Dierenbescherming, hebben echter bedenkingen bij de uitvoering van de onderzoeken en aanbevelingen in de synthese. Daarom hebben we hieronder een aantal kanttekeningen op een rij gezet in de hoop dat u uw besluiten niet enkel neemt op basis van de synthese.

1. De duur van de proef is te kort

Bij de voorbereidingen van de proef in 2011 hebben wij al aangegeven dat de opzet van de objectbeschermingsproef te kort is. Bij niet bestrijden over een korte periode, circa 3 jaar, zal de populatie enkel de kans hebben om toe te nemen, niet om weer in te storten, zoals regelmatig gebeurt in natuurlijke populaties. Om dat een kans te geven moet een proef, waarin niet bestreden wordt, minstens de duur van 8 jaar hebben. Zie ook ter illustratie het voorbeeld uit Zweden hieronder, waar het aantal muskusratburchten (wat een indicatie geeft of er muskusratten aanwezig zijn) na de eerste vestigingen oploopt, maar uiteindelijk sterk terugloopt, zonder dat bestrijding heeft plaatsgevonden.

Figuur 1: Verloop van het aantal muskusratkoepelnesten op twee locaties in Zweden zonder doding. Bron: Danell K., 1996. Introduction of aquatic rodents: lessons of the muskrat *Ondatra zibethicus* invasion. *Wildl. Biol.* 2, 213-220.

2. Nuloptie niet realistisch

Uit de proef waarin men 30% meer of minder intensief bestrijdt, blijkt dat dit geen effect heeft op de vangsten, noch op de schadeontwikkeling. Met andere woorden: de voorgestelde nuloptie is, naast dat het vanuit het welzijn van het dier niet wenselijk is, economisch niet haalbaar, omdat je dan veel meer dan 30% meer uren in heel Nederland moet inzetten.

3. Preventieve maatregelen nauwelijks onderzocht

Voor de aanvang van de veldproef zou een lijst met preventieve maatregelen opgesteld worden die in de praktijk zijn toegepast. De effecten van minder intensief bestrijden op de effectiviteit van de maatregel zou meegenomen worden in de praktijkproef. Er bleken in de praktijk echter nauwelijks preventieve maatregelen te zijn genomen, noch bijgehouden door waterschappen. Derhalve is dit belangrijke aspect min of meer verdwenen uit de proef.

4. Kosten versus baten onduidelijk

Daar waar men in aanvullend onderzoek iets meer inzicht heeft gekregen in de effectiviteit van het tegenhouden van muskusrattengraverij, is uit dit onderzoek nog steeds niet goed op te maken wat de kosten versus de baten zijn. Uit het onderzoek in Lelystad bleek dat een houten beschoeiing niet afdoende is om graverij tegen te gaan, maar gaas en steen wel zolang er dan geen ruimte is tussen het gaas en steen. Met andere woorden: het is wel mogelijk om preventieve maatregelen in te zetten, maar de netto kosten (kosten min baten) zijn niet bekend. Dit vraagt om verder onderzoek en scenario/gebiedskeuzes binnen ieder beheersgebied.

5. Preventieve maatregelen helpen ook tegen andere gravers

Wij blijven benadrukken dat juist de preventieve, anti-graafmaatregelen op kwetsbare delen dé maatregel zijn om in te zetten omdat je daarmee de waterkering beschermt tegen alle verschillende gravende dieren, van bruine rat, karper, rivierkreeft tot konijn, vos en bever.

6. Muskusrat toegevoegde waarde voor ecosystemen

De positieve functie die een muskusrat vervult in ecosystemen als voedselbron voor roofdieren en het open houden van waterbergingssystemen is niet goed onderzocht en niet voldoende meegenomen in een kosten-batenmodel. Men bestempelt het dier als een ongewenste exoot, terwijl ook exoten, zoals de Japanse oester, het konijn en de knobbelzwaan een toegevoegde waarde kunnen hebben binnen ecosystemenⁱⁱ.

7. Waterschap niet verplicht om muskusrat te doden

Ondanks dat die indruk gewekt kan worden, is er vanuit de Europese verordening Invasieve exoten geen verplichting tot het doden van gevestigde soortenⁱⁱⁱ. De populatie kan ook beheerd worden via niet-dodende maatregelen, zoals aanpassingen van de habitat.

8. Bestrijding zorgt voor veel dierenleed

Het bestrijden van muskusratten met klemmen en onderwatervangkooien zorgt nog steeds voor veel leed. Niet alleen bij de te vangen muskusratten, die een doodstrijd van enkele minuten aangaan (ook in de klemmen)^{iv}, maar ook voor dieren zoals de otter (5 in 2017)^v. Het inzetten van vangkooien belemmert bovendien (vis)migratie.

9. Geen onderscheid in gebieden

Er wordt in de aanbevelingen geen onderscheid gemaakt tussen de gebiedseigenschappen. Bijvoorbeeld daar waar natuurvriendelijke oevers zijn, is er geen probleem met de veiligheid als er gegraven wordt. Ook in hoger gelegen gebieden in het oosten van het land is het risico van graverij op overstromingen veel minder aan de orde dan in het westen van het land. Er is dan ook ruimte voor de muskusratten om te leven, als zij daar de kans voor krijgen.

Samenvattend, er zijn veel kanttekeningen te plaatsen bij de conclusie dat het mogelijk is om muskusratten terug te dringen tot aan de landsgrens. Wij zijn van mening dat het jaarrond en intensief bestrijden van muskusratten niet zal leiden tot een nulstand. Wij adviseren om in te zetten op gebiedsplannen, waarbij men uiteenzet waar welke preventieve maatregelen tegen graverij van de daar voorkomende diersoorten ingezet moeten worden en waar men graverij wel kan toestaan. Dit levert meer veiligheid en meer ruimte voor wilde dieren op.

Voor vragen kunt u contact opnemen met dr. Femmie Smit (Programmamanager In het wild levende dieren bij de Dierenbescherming), 06-42036961/femmie.smit@dierenbescherming.nl.

Met vriendelijke groet,
Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren

Co'tje Admiraal
Algemeen directeur/bestuurder Dierenbescherming

Mede namens:

Bont voor Dieren
Fauna4Life

ⁱ <https://muskusrattenbestrijding.nl/wp-content/uploads/2018/05/Veldproef-muskusratten.pdf>

ⁱⁱ <https://www.buwa.nl/artikel-platte-oesterbank.html>

ⁱⁱⁱ Recital 25 or Art. 19 (2) of the IAS Regulation which respectively states that "Non-lethal methods should be considered" and that "The management methods shall consist of lethal or non-lethal physical, chemical or biological actions aimed at the eradication, population control or containment of a population of an invasive alien species".

^{iv} <https://www.youtube.com/watch?v=QLW4uXSCSO>

^v <https://www.uvw.nl/veldproef-muskusratten-bestrijd-het-hele-jaar-door/>